

Régi beidegződések és új kihívások
a romániai politikában

Old Reflexes and New Challenges
in Romania's Foreign Policy

BARABÁS T. JÁNOS

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Lektorálta:

Baranyi Tamás

Szöveggondozás és tördelés:

Lévárt Tamás

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

© Barabás T. János, 2020.

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2020.

ISSN 2416-0148

Összefoglaló: Elemzésemben a 2020-as koronavírus-járvány visszaszorulása utáni romániai gazdasági helyzetet mutatom be, illetve az újjáépítés esélyeit, valamint nemzetközi összefüggéseit foglalom össze. A kormány derűlátóan egy V alakú gazdasági görbét képzel el, vagyis az idei visszaesés után jövőre egy gyors növekedést várnak. Ez viszont akkor lenne valószínűsíthető, ha a kormány rendelkezne egy összefüggő gazdasági stratégiával, hiszen az EU támogatásait is így lehetne legjobban hasznosítani. A valós problémák viszont mélyebben gyökereznek, például hiányzik a megfelelő pénzügypolitika, sok a veszteséges cég, alig van képzett munkaerő. Jelenleg csupán gyorssegélyekről, adókönyvitésekről szóló intézkedések láttak napvilágot, amelyek távolról sem fedezik a szükségletet, és nem állnak össze konkrét stratégiává. A kibontakozás egy olyan irányból jöhet, amiért a dél-romániai kötődésű hatalmi kemény mag nem lelkesedik: a déli régiótól eltérő erdélyi román mentalitás és kultúra által lehetővé tett gyorsabb ipari fejlődés lehet első lépésben sikeres. A magyar–román kapcsolatokat segítené, ha a két kormány közelíteni tudná biztonságról alkotott felfogását, és ha tudatosítanánk, hogy az elkövetkezőekben fontos partnerek lehetünk – éppen a gazdaság újjáépítésében.

Kulcsszavak: Románia, Magyarország, Erdély, gazdaság, válság, új koronavírus

Abstract: *In my analysis, I present the post pandemic situation of the Romanian economy and I summarize the chances of reconstruction and its international context. The government is vividly envisioning a V-shaped economic curve, meaning a rapid growth is expected next year after this year's downturn. This, in turn, would be likely if the government had a coherent economic strategy. The real problems, on the other hand, are deeper, there is a lack of proper financial policies, there are many loss-making companies, and there is little skilled labor. At present, only measures on emergency aid and tax breaks have come to light, which by no means cover the need and do not come together into a strategy. Recovery may come from a direction for which the hard core of political power bound in southern Romania is not enthusiastic: the faster industrial development made possible by the Romanian mentality and culture of Transylvania, which is different from the south, can be successful. In our bilateral relations, the Hungarian side should be able to accept that the real security interests are different from the current Romanian perception, and that we can be important and good partners in the future as well – in the reconstruction of the economy.*

Keywords: Romania, Hungary, Transylvania, economy, crisis, new coronavirus

A ROMÁN GAZDASÁG NEMZETKÖZI HÁTTERE 2020-BAN

Románia 2020 nyarán igen összetett és nehezen kiszámítható pályán halad, ami újabb bizonytalansági tényezőt visz be az amúgy is megterhelt kétoldalú kapcsolatainkba. Az új koronavírus-járvány és az ezzel együtt járó gazdasági válság részben felgyorsított meglévő gazdasági–politikai folyamatokat, részben pedig új kihívások elé állította a bukaresti hatalmat. Ezek nemzetközi háttereként a neoliberais gazdaságpolitika világszerte a háttérbe szorult, ezzel párhuzamosan előtérbe kerül az állam mint válságmenedzselő intézmény.

A járvány gerjesztette gazdasági válságban Európa, de még inkább Románia mintha egy stratégiai vákuumban lenne a gazdaságpolitika tekintetében. A 2008-as pénzügyi világválság megoldásában még vezető szerepet játszottak a szabadpiac nemzetközi intézményei (a Washingtoni Konszenzus intézményei, Nemzetközi Valutaalap – IMF, Világbank – WB), sikerült is stabilizálni a globális gazdaságot, bár intézkedéseiket, tanácsaikat sok kritika érte, mert például nem a válságot leginkább megsínylő kis- és középvállalkozók felé irányultak a hitelek, támogatások, hanem a nagyvállalatok, nagy bankok nyerték el ezek zömét. A mostani válság során nem merült fel vezető szerep a globalizáció intézményei részéről, de nem látok olyan intézményt vagy ideológiát, amely utóbbiak helyére lépne. Ez persze nem jelenti a szabadpiac és a globalizálódás elmúlását, hanem inkább azt, hogy jelenleg egy ideológiai inerciaszerűségben vagyunk, és várhatóan megváltozott módon és tartalommal halad tovább az eddigi folyamat.

Újdonság a biztonság fontosságának növelése, fogalmának újraértelmezése, ami szintén befolyásolja jövőnket. 2020 nyarán a biztonság fogalma lehet egészségügyi, gazdasági, katonai, fizikai, ökológiai, információs, és még sok más. Nem becsülhető meg teljes egészében, hogy a biztonság ezen összetevői közül az európai, ezen belül a román politikai narratíva melyiket emeli ki, és ennek megfelelően ebben az ideológiai bizonytalanságban (globalisták–szuverenisták) milyen gazdasági fejlődési trendek bontakoznak ki. Jelenleg a román belpolitikában a nacionalista retorika kisajátításában versenyeznek a pártok, hamisan azt a képzetet keltve, hogy etnikai konfliktusveszély vagy háborús fenyegetés létezik, de ez a nacionalista narratíva várhatóan a 2020 év végi választások után változni fog, mert szembetűnőek lesznek – már az elkerülhetetlen megszorítások miatt is – a gazdasági, szociális problémák.

A jó politika térségünkben az lehet, amely szövetségi rendszereinkkel együttműködve hatékonyan és gyorsan visszaviszi a nemzetközi gazdaságba az országot, ráépülve a felgyorsult IT-forradalomra. Ehhez a feladathoz a román kormánynak nem csupán menedzsmentképessége kell legyen, de megfelelő pénzforrásokkal és a lakosság részéről jelentős bizalmi tőkével is kell rendelkezzen. A V4 államok, így Lengyelország, Csehország, Szlovákia és Magyarország is első lépésként a nemzeti jövedelmük 30-35%-át kitevő összeget mozgósítanak a válság leküzdésére. Romániának 2019-ben mintegy 220 milliárd euró nemzeti

jövedelme volt, így az európai átlagnak megfelelően hozzávetőleg 60-70 milliárd eurót kellene gazdasági újjáépítésre költenie rövid távon, hogy ne maradjon le, ne szigetelődjön el még jobban. A kormány eddig csupán néhány milliárd euró összegű gazdaságélénkítő projekteket mutatott be, így marad mentőövnek az EU által beígért mintegy 18 milliárd euró pénzügyi támogatás, de a számokból kiderül, hogy még legalább 40 milliárd euró hiányzik. Az alábbi elemzésből kitűnik, hogy a román kormány költségvetése jelenlegi formájában nem tud megfelelő forrásokat biztosítani a gazdaság újraindításához, és külföldi kölcsönökből sem lehet ezt egyhamar pótolni. Románia magas szintről, vagyis 4-5%-os gazdasági növekedésből került a járvány periódusába, ami azt jelenti, hogy az idejű GDP-csökkenés várhatóan nem lesz kritikus. Az alapgondok viszont szerteágazóbbak.

A ROMÁN GAZDASÁG HELYZETE

Szomszédunk számára is az EU-tagság hozta el a gazdasági kiugrás lehetőségét. Az alábbiakban az [eurostat](#) és a [focuseconomics](#) adatai alapján táblázatban foglalom össze és értékelem Románia főbb gazdasági adatait.

1. ábra

Románia főbb gazdasági mutatói 2009-ben és 2019-ben

Év	GDP/f euró	GDP, md. euró	Belföldi üzleti forgalom md. euró	export md. euró	alkalmazottak száma, millióban	átlagfizetés euróban	éves infláció	alapkamat
2009	5100	110	300	33	4,8	348	8%	10%
2019	11000	220	360	69	5,2	680	3,8%	2%

A fentiekből kitűnik, hogy 2009 és 2019 között a nemzeti jövedelem megduplázódott, aminek a kivitel volt a húzóereje, nem pedig a belföldi forgalom. A mintegy 400 000 bejegyzett működő cégből 10 000 többségében külföldi tőkével rendelkezik, a külföldi nagyvállalatok hozzák a nemzeti jövedelem 1/4-ét. A gazdaság lényegesen biztosabb lábakon állt 2019-ben, jelentősen növekedett az életszínvonal. Emelkedtek a bérek, stabilizálódott az ingatlanok ára, és ezzel összefüggésben

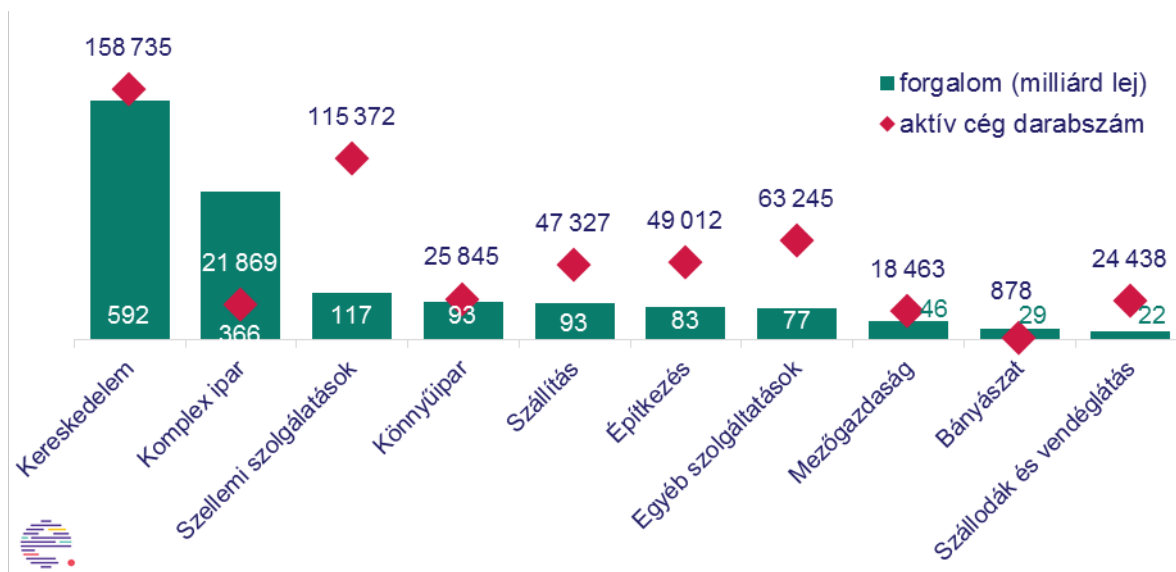

megcsappant a háztartások eladósodottsága. Az elmúlt évtized gazdasági derűlátását táplálta számos más tényező is, mint a nemzeti valuta, a lej stabilizálódása, a lakossági hitelállomány 17%-ról 7%-ra való csökkenése. A lakossági banki megtakarítások 18 milliárd euróról 45 milliárd euróra nőttek, míg a vállalati megtakarítások összege 15-ről 35 milliárd euróra növekedett.

A 2008-as válság idején a pénzügyi szektor volt a kockázat fő terepe, örvendetes, hogy azóta Romániában a bankok is konszolidálódtak. Ennek a sikernek a részese az ország kilencedik legnagyobb bankja, az OTP Románia Bank, mintegy 2,4 milliárd euró 2018-as aktívummal. Csupán ez utóbbi példa is rámutat arra, hogy elsőrangú érdekünk szomszédunk gazdasági sikere, aminek megvalósításában részt is veszünk.

Az alábbi cégtevékenység-táblázat a gazdaság helyzetének jobb megértését szolgálja. A gazdaság húzóereje a komplex ipar, ami főleg a német, francia, holland, olasz, osztrák nagyvállalatoknak dolgozó gépipart fedi. Románia számára is a gépkocsiipar lett a gazdaság motorja.

2. ábra.
Románia cégeinek megoszlása tevékenység szerint 2018-ban
(1 euró = 4,6 lej)

Forrás: <http://statisztikak.erdelystat.ro/cikkek/cegaktivitas-romaniaban-es-erdelyben/42>

Figyelemre méltó a gazdasági teljesítmény megoszlása a történelmi régiók között. Szembetűnő Bukarest előnye, aminek oka lehet a 100 éve tartó központosító politika, a politikai hatalomhoz való közelség, a jó infrastruktúra. Az országos átlag felett teljesít Erdély, Moldva viszont le van maradva. A tartományok közötti fejlődési különbségnek elsősorban történelmi okai vannak. Erdély a Habsburg Birodalom és Magyarország révén nyugati keresztény gondolatvi-

lágú (az erdélyi románok jelentős része görögkatolikus vagy neoprotestáns még ma is), és nyugati típusú fejlődésen ment keresztül, amiben szerepet játszott például a 18. századi felvilágosodás, a napóleoni háborúk utáni reformkor-szak, a 19. századi jogállamiság, a tulajdonviszonyok tisztázottsága. A Moldva és Havasalföld egyesüléséből létrejött Románia 1880-ban lett független a török birodalomtól, a társadalom alapja hagyományosan a szláv kollektivista obszcina típusú faluközösség, míg az elit jelentős mértékben fanarióta idegen származású volt. Ez utóbbi régióban a tulajdonviszonyok és az üzleti siker nagymértékben a politikai hatalomtól függtek, a korrupció egyfajta ellenállás volt az idegen elnyomókkal szemben. A tartományok között tehát jelentős mentalitásbeli különbség van, amit tetéz a városi és vidéki lakosság közötti szociális, kulturális távolság is. Mindezek eredőjeként más-más fejlődési pályán mozognak az ország régiói. Erdélyben összpontosul az európai partnerekkel dolgozó ipar, míg Bukarest a szolgáltatások központja. Havasalföld és Moldva az országos átlagnál gyengébben halad előre, és itt jelentősebbek a szociális problémák is: előregedés, kivándorlás, munkanélküliség, alacsony vállalkozói kedv.

3.ábra .

A cégaktivitás főbb mutatói a romániai nagyrégiókban (2018)

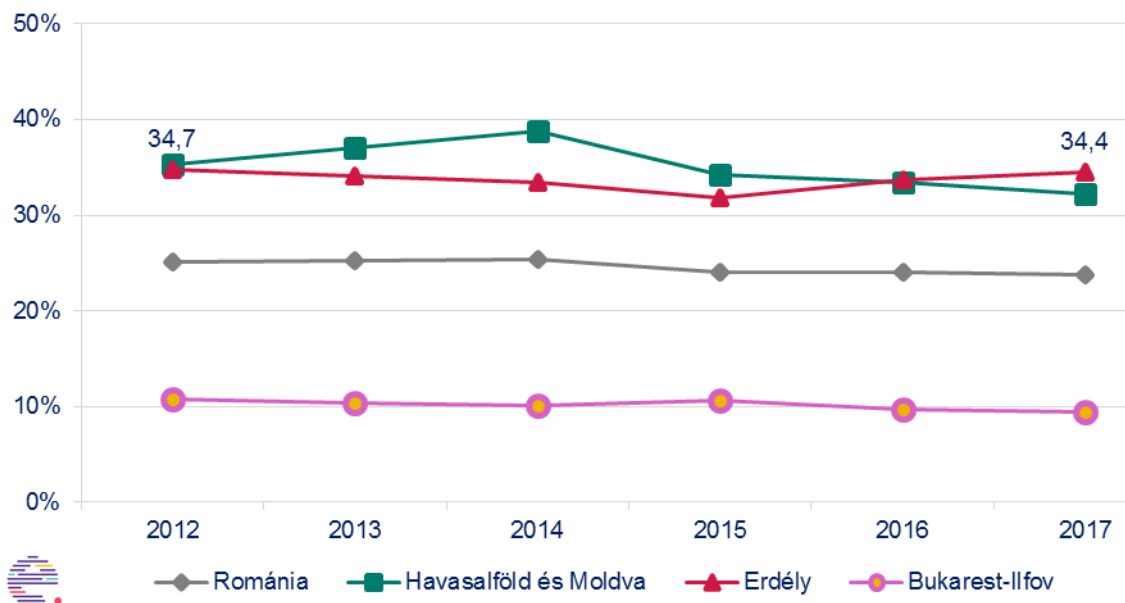
Régió	Népesség (millió, 2011 népsz.)	Népes-ség (%)	Cégek száma	Cégek száma (%)	Cégsűrűség (cég/1000 lakos)	Cégek üzleti forgalma (Mrd lej)	Cégek üzleti for-galma (%)
Erdély	6,8	33,7	186 173	35,4	27,4	428	28,2
Havasal-föld	6,9	34,2	136 662	26,0	19,9	318	21,0
Moldva	4,2	20,8	74 098	14,1	17,7	129	8,5
Bukarest-Ilfov	2,3	11,3	125 251	23,8	55,1	641	42,3
Románia	20,12	100%	525 184	100%	26,1	1 517	100%

Forrás: <http://statisztikak.erdelystat.ro/cikkek/cegaktivitas-romaniaban-es-erdelyben/42>

A következő ábra arra világít rá, hogy a gazdaság motorja, a komplex ipar leggyorsabban Erdélyben fejlődik, és a GDP részarányában 2017-ben meghaladta a regáti (Havasalföld és Moldva) arányt. Sajnos Erdélyen belül a Székelyföld kivétel, itt az ásványvíz- és textilipar maradt domináns.

4. ábra.
Az ipar részaránya a romániai nagyrégiók GDP-jéből 2012–2017 között

Forrás: <http://statisztikak.erdelystat.ro/cikkek/az-ipari-tevekenyseg-romaniaban-es-erdelyben/45>

A fenti adatok egy fenntartható sikeres fejlődés képét nyújtanak, ha nem néznénk a színpalok mögé. Ha az elmúlt évek román kincstári sikerjelentések igazak lettek volna, nem szembesülne most az ország egy elhúzódó válság rémével. Az ideai gazdasági csökkenésről [eltérő előrejelzések](#) vannak, a kormány becslése mínusz 1-2%, az IMF -5%, a [The Economist](#) -4% gazdasági csökkenést vár, az EB stagnálást prognosztizál. Meglátásomban a végső eredmény elsősorban a kormánypolitikán múlik, bár az ország nemzetközi környezete sem mutat jeleket a gyors kilábalás irányába. A kormány derűlátóan egy V alakú gazdasági görbét képzel el, vagyis az ideai visszaesés után jövőre egy gyors növekedést várnak. Ennek viszont akkor lenne valószínűsége, ha a kormány rendelkezne egy összefüggő gazdasági stratégiával, hiszen az EU támogatásait is így lehetne legjobban hasznosítani. Jelenleg csupán gyorssegélyekről, adókönyvitésekről szóló intézkedések láttak napvilágot, amelyek távolról sem fedezik a szükségletet, és nem állnak össze egy stratégiává.

ELŐTÉRBE A GAZDASÁGI NEHÉZSÉGEK

A 2019 novemberében felállt Ludovic Orban vezette Nemzeti Liberális Párti (Partidul Național Liberal – PNL) kormány [pénzügyi helyzete igen nehéz](#). A növekvő költségvetési deficitet csak úgy tudják kordában tartani, ha futószalagon vesznek fel külföldi hiteleket, amelyek a pénzügyminiszter szerint is igen magas kamatúak. Azt is lehet tudni, hogy a költségvetési tartalékot még az előző szocialista kormány jobbára felélte. De ezen legszembeütőbb gond mellett számtalan más kihívás áll a kormány előtt. Ez utóbbiakat szeretném jobban megvilágítani.

Feloldották a kijárási korlátozások nagy részét 2020. június 1-jétől, megszünt Romániában a járvány miatti technikai munkanélküliség, és szabaddá vált az út a gazdaság újraindításához. Az országban mintegy 500 000 cég van bejegyezve, közülük 400 000 tényleges gazdasági tevékenységet folytat. Ezeknek a vállalatoknak a nagy többsége helyi román tulajdonban van, így mintegy 20 000 kisbirtokos agrár-vállalkozó. A [Frames tanácsadó cég](#) becslése szerint mintegy 130 000 vállalat olyan nehéz helyzetben van, hogy meg fogja fontolni, újból kinyisson-e. Ez azt is jelenti, hogy ezen vállalatok alkalmazottai bér nélkül maradhatnak, mert a korlátozások feloldása után az állam már nem fizet nekik segélyt. Romániában tehát a vállalati világ mintegy [1/3-a van kritikus helyzetben](#), ami a magánszektor alkalmazottainak 1/3-át, mintegy 850 000 embert érint. A [Frames tanácsadó cég](#) arra hívja fel a figyelmet, hogy a cégek ezen problémás 1/3-a már a járvány előtt komoly nehézségekkel küszködött, hivatalos jelentéseikben nem, vagy alig mutattak fel nyereséget, és kapacitásainak csak egy részét használták ki. A világjárvány 2-3 hónapja alatt ezt a 130 000 rosszul működő céget inkább csak az állami segélyek tartották meg. Meglátásomban a román gazdaság egyik kulcskérdése ezen cégek sorsa.

Több tanácsadó, elemző intézmény, így a [Frames Consulting](#) és a [The Economist](#) is felhívja a figyelmet arra, hogy Romániában a háttérben olyan új kockázatok húzódnak meg, amelyek a nyilvánosságban még nem tudatosodtak:

- A kereskedelmi hálózatok sérülékenyebbek, aminek fő oka az, hogy a kereskedelmi hitelfelvétel igénye ugrásszerűen megnövekedett. Vagyis a hazai kereskedő, termelő, szállító nehezebben jut hitelhez.
- A cégek harmadát kitevő problémás vállalat nem kap megfelelő támogatást, az állami bérkiegészítés nyári megszűnésével megugrik a munkanélküliség főleg a szakképzetlenek sorában.
- Az óriási kereskedelmi deficit (86 milliárd euró behozatal, 69 milliárd euró kivitel 2019-ben) nem tartható, mert például a kockázatonövekedés miatt nem kap külföldi elérhető kölcsönt az állam. A csökkenő export viszont veszélybe sodorja a hazai termelőket. Az ország jelentősen ki van téve a behozatalnak a hazai gyártásban.
- Akuttá vált a munkaerőhiány. A szakképzettek nagy része külföldre távozott, több mint 5 millió román állampolgár él Nyugaton.

- A [kormányzat](#) is súlyos pénzügyi gondokkal küzd. 2020 márciusában közel 100 milliárd euró volt az államadósság, ami a GDP közel fele. Ez önmagában nem nagy arány Európában, ha növekszik az export húzta állami bevétel. De nem növekednek a bevételek, ez jelentkezik a magas költségvetési deficitben is, ami 2019-ben 4,6% volt, az idén pedig 7% körülire várható. Vagyis az ország bent van a pirosban a nemzetközi pénzügyi szervezetek szempontjából.

A bajban lévő román cégek nagy száma és a többi felsorolt probléma miatt veszélybe került 2020. június 1-je után az egész román gyártási ellátási lánc, vállalati együttműködés rendszere. Egyes területeken, mint például a vendéglátás, közlekedés esetében átlagon felüli a rosszul teljesítő cégek száma, és egész iparágak kerülnek leállási veszélybe. Ekkor kellene az államnak hatékonyan közbelépnie. A kormányzat támogatást ígért például olyan vállalatoknak, amelyek munkanélkülieket alkalmaznak. Ugyanakkor kérdéses, hogy a cégek egyáltalán odajutnak-e majd, hogy ezeket a kormánysegélyeket elköltsék, hiszen drasztikusan csökkent a piaci kereslet és változott a piaci környezet, ami azt is jelenti, hogy az újrakezdéshez magas szintű know-how-ra lesz szükség, ami a legtöbb esetben hiányzik. Ha mégis sikerülne beindítani a cégek egy részét, marad az állami finanszírozás kihívása. A külföldi hitelfelvétel költségei megnöttek, az IMF, WB, EKB olyan megszorító, életszínvonalat érintő feltételeket szabnak, amelyek választási évben nehezen vállalhatók. A kormány mindeközben az idénre jelentős nyugdíjemelést ígért. Mindez, ha nem is blokkolja a kibontakozást, de növeli a befektetői, vállalati kockázatot, a bizonytalanságot.

A KIBONTAKOZÁS LEHETŐSÉGEI

Az elmúlt 30 évben ritkán volt ilyen fontos a kormányzati politika az ország sorsának alakításában, mint most. Az államfő–kormány páros üzenetei derűlátóak és erősen nacionalisták, éppen azért, hogy erősítsék az állami intézményekbe vetett bizalmat, elősegítve egy új gazdaságpolitika sikerét. Mindez akár érthető is lehetne, ami viszont szembeütő, hogy a régmúlt avított nacionalista szlogenjei kerülnek elő eme európeérnek bemutatott kormányzat részéről. Ugyanakkor a sajtó részéről számos kritika érte a kormányzatot a túl derűlátónak tekintett járványügyi és gazdasági adatok miatt is. Mindez számomra inkább a kormánypolitika sérülékeny, törékeny voltát jelzi. Az ország ugyan jobban áll gazdaságilag, mint 2009-ben, de továbbra is nagyon sérülékeny. Így például a cégek 80%-a [tőkehiánnyal](#) küzd, a kormánynak pedig nincsen pénzügyi stratégiája.

Adódik tehát a kibontakozás első lehetséges iránya, a pénzügyek megújítása, aminek lényege egy új hitelpolitika bevezetése lenne a honi vállalatok számára. Emellett infrastruktúra-fejlesztésre, valamint oktatási, adminisztrációs és egészségügyi reformokra van szükség.

Ha a pénzügypolitika nem felel meg a válság kihívásának, marad elvben a fogyasztás drasztikus csökkentésének az eszköze mint stabilizáló lehetőség. Utóbbi módszert alkalmazták a 2008-2009-es válság idején. Ez a jelenlegi helyzetben aligha járható út; nem csupán a választási év miatt, hanem azért is, mert a költségvetési szigort megkövetelő nagy nemzetközi pénzügyi intézményekbe és a szabadpiacba vetett bizalom már nem akkora, mint 10 évvel ezelőtt.

Felvetődik egy harmadik lehetőség is, aminek feltétele lenne a kormányzatba és az állam intézményeibe vetett magas lakossági bizalom megléte, ugyanakkor jó kormányzati menedzsmentképessegek is szükségesek. Ez a gazdaságpolitika komoly reformok segítségével a gépipar, az IT és a szolgáltatások felé nyitná a gazdaságot, és erősítené a gépipari együttműködést Közép-Európával (V4, Németország, Ausztria, Olaszország). Gondoljunk bele, milyen komoly kormányzati menedzsment kell ahhoz, hogy a honi termékeket, szolgáltatásokat megkedveltessék a románokkal, de közben nyitni is tudjanak a külföld, a behozatal felé is. Ennek egyik módja az lehetne, hogy elsősorban a honi termelést és szolgáltatást elősegítő külkereskedelmet támogassák. Az EU forrásai ezt segíthetnék elő. Szintén uniós forrásból kellene a nagyszámú munkanélküliség ügyét is kezelni, hiszen az összeurópai probléma. Lesz-e szomszédunkban egy ilyen stratégia? A mostani szűkkeblű és egyoldalú nacionalista politikai naratíva nem ezt sugallja.

A kormányzati költségvetés 80%-a bér- és nyugdíjkiadásokra megy, szomszédunknál túl van méretezve a mintegy 1,4 millió alkalmazottat magában foglaló állami szektor (a feleakkora Magyarországon ez 500 000 fő). A hatékonyság növelése érdekében jobban be lehetne vonni a magánszférát a szolgáltatóiparba. Ehhez viszont már államreform szükséges, vagyis az oktatás, egészségügy, közművek, adminisztráció reformja. Ez titáni munka lenne, és meglátásomban elkezdését vagy halasztását jelzi majd a jelenlegi nyugdíjreform menete. A meghirdetett 40%-os nyugdíjmelés elképzelhetetlen a gazdasági racionalitás szempontjából. A kormánypolitikások nyilatkozatai arra engednek következtetni, hogy kompromisszum lesz, tehát kisebb mértékű nyugdíjmelés várható. Lehet komoly reformot kezdeni olyan kompromisszumokkal, amelyek összefüggéstelené teszik a gazdaságpolitikát? Koherencia hiányában ebben az esetben csorbul a gazdasági stratégia és a társadalmi bizalom, tehát a válasz: aligha.

ÉRTÉKELÉS

Afent említett reformokra a választások után, 2021-ben kerülhetne sor. Ezek közül a legégetőbb a pénzügyi reform lenne, ami jelenleg nem képzelhető el az életszínvonalat érintő megszorítások nélkül. A politikai problémákat a mostani kormány is szélsőséges nacionalista érzelmek fűtésével kezeli, és attól tarthatunk, hogy a jövő évi megszorító intézkedések miatt a magyarellenesség folytatódni fog. Az új gazdaságpolitika pontosítása, beindítása elhúzódik legjobb esetben jövő tavaszra.

A tavasszal várhatóan beinduló új gazdaságpolitika sikerének viszont komoly politikai akadályai is vannak. A felmérésekben 33%-on álló kormányzó nemzeti liberálisok az év végi választások után várhatóan koalícióban kormányoznak majd más pártokkal, ami ebben az esetben azt jelenti, hogy minden politikai lépést bonyolult kulisszák mögötti egyeztetések kell megelőzzék. Ráadásul a nemzeti liberálisok politikai klientúrája állami megrendeléseket vár majd, ami a korrupció továbbélését jelenti. Jövőre fognak várhatóan a felszínre kerülni a kormánypárt bukaresti nagymenő politikus–vállalkozói és a vidéki, főleg az erdélyi pártcsoport közötti érdekellentétek is. A választásokkal nem zárul le a belpolitikai zűrzavar.

A gazdaságpolitika bizonytalanságait jelzi a kormánypárt vezetőinek ellentmondó nyilatkozatai az infrastruktúra-fejlesztés prioritásairól. Hol a Bukarest–Moldova, hol a Bukarest–Brassó, vagy a Marosvásárhely–Jászvásár autópálya megépítése bukkan fel mint fő tennivaló. Ugyancsak zavaros például az energiapolitika, a tengeri talapzat szénhidrogén-kitermelése vagy az atomerőmű bővítése. Ennek oka az lehet, hogy az érdekcsoportok között nincsen domináns, a kormány nem tud rendet tenni, és lavírozik közöttük.

A politikai, gazdasági érdekcsoportok közötti ad hoc megállapodások összefüggéstelenné teszik az állam működését, csökkentik az intézményekbe vetett bizalmat. Utóbbi szerintem legalább olyan veszélyes, mint a gazdasági stratégia hiánya. A gyenge kormányzat és a válság kihívására a Klaus Johannis elnökölte nemzetbiztonsági tanácsban képviselt halami kemény mag a szélsőséges nacionalizmust használó információs hadviseléssel válaszol, amelyet saját állampolgárai ellen vet be. Mindez torzítja a valóságképet, hibásan alakítja a biztonságpolitikát – mindez nem kedvez egy racionális gazdasági stratégia kibontakozásának, és megterheli kétoldalú kapcsolatainkat is. A Románia sikerében érdekeltek – így Magyarország is – turbulens, válságos évekre készülhetnek fel.

A kibontakozás egy olyan irányból jöhet, amiért a dél-romániai kötődésű hatalmi kemény mag nem lelkesedik: a délitől eltérő erdélyi román mentalitás és kultúra által lehetővé tett gyorsabb ipari fejlődés lehet első lépésben sikeres. Kétoldalú kapcsolatainkat segítené, ha a két kormány közelíteni tudná biztonságról alkotott felfogását, és ha tudatosítanánk, hogy az elkövetkezendőkben fontos partnerek lehetünk – éppen a gazdaság újjáépítésében.